

სახელმწიფოს როლი ტურისტული ბიზნესის განვითარებაში

გოდერძი შანიძე

ბიზნესისა და მართვის დოქტორი, ქუთაისის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი,

goderdzi.shanidze@unik.edu.ge

საკვანძო სიტყვები: ტურისტული ბიზნესი; ტურისტული ნაკადები; ტურისტული პოტენციალი; ტურისტების მოზიდვა.

J.E.L. classification: M21, Z38

DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2023.26.09>

ციტირებისთვის: შანიძე გ., (2023) სახელმწიფოს როლი ტურისტული ბიზნესის განვითარებაში. ეკონომიკური პროფილი. ტ. 18, 2(26), გვ.77-84. DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2023.26.09>

ანოტაცია. თანამედროვე ეტაპზე, ტურისტული ბიზნესის განვითარებაში სახელმწიფოს მნიშვნელოვანი როლი ეკისრება. ტურიზმის განვითარებას მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ღირშესანიშნაობები, ინფრასტრუქტურის მოწყობის დონე, მომსახურების შეთავაზებები, მოგზაურობების ორგანიზება, ტურისტული პროდუქტის ბაზარზე გატანა და ა.შ. ქვეყანაში ტურიზმის განვითარებით სხვებთან ერთად დაბალშემოსავლიანი მოსახლეობაც იღებს სარგებელს. ეს შეიძლება ხდებოდეს საქონლისა და მომსახურების ტურისტებისათვის მიყიდვით და მცირე საწარმოების ფუნქციონირებით, რაც სახელმწიფოს მნიშვნელოვანი სტრატეგიული ფაქტორია.

მოსახლეობის დასაქმების, სოციალური პრობლემების მოგვარების, ქვეყანაში ვალუტის შემოდინების, ქვეყნის ბიუჯეტის შევსების, ეკონომიკის სტაბილურობის, მრავალფეროვანი წარმოებისა და მომსახურების შექმნის, რეგიონული განვითარების და ა.შ. მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს ტურისტული ბიზნესი.

ტურიზმი უნდა იყოს ქვეყნის განვითარების სტრატეგიის ერთ-ერთი საყრდენი და პრიორიტეტული დარგი იმ ქვეყნებისთვის, რომელთაც გააჩნიათ რეალურად ტურისტული პოტენციალი და ფლობს კონკურენტულ უპირატესობებს. საქართველოს კი ასეთი უპირატესობები ნამდვილად გააჩნია.

შესავალი

ტურისტული ბიზნესის განვითარების საკითხები საქართველოში საკმაოდ აქტუალური თემაა. ამ მიმართულებით სახელმწიფოს ჩართულობა და მისი წვლილი ტურისტული ბიზნესის განვითარებაში საკმაოდ მაღალია. ბოლო წლებში, საქართველოში პანდემიამდე პერიოდში ტურისტული ბიზნესი ერთ-ერთ სწრაფად მზარდ სექტორად ჩამოყალიბდა. COVID-19 პანდემიის პერიოდში კი ისევე, როგორც ბიზნესის სხვა სფეროები, ესეც რეცესიით ხასიათდებოდა. თუმცა პოსტპანდემიურ პერიოდში ტურისტული ბიზნესი აღმავლობის გზით განვითარდა, რაც ერთ-ერთმა სახელმწიფოს აქტიურმა ჩართულობამაც განაპირობა.

ტურისტული ბიზნესი საქართველოში, ქვეყნის სხვადასხვა ბიზნეს სექტორების განვითარების მასტიმულირებელი ხდება. მომსახურების სფეროსა და ფერმერული მეურნეობების განვითარებისთვის ტურიზმი დამატებითი ფინანსური შემოსავლების ერთ-ერთი საშუალებაცაა.

ძირითადი ნაწილი

საქართველოში ტურისტული ბიზნესი ქვეყნის ეკონომიკის მასტიმულირებელი საშუალებაა. იგი ქმნის დამატებით სამუშაო ადგილებს, ავითარებს მცირე ბიზნესს, ხელს უწყობს სხვა ბიზნეს სექტორების შემოსავლის ზრდას, ქვეყანაში წარმოებული და იმპორტირებული პროდუქციის რეალიზაციას. შესაბამისად, როგორც სხვა ქვეყნებში, საქართველოშიც ეს დარგი სახელმწიფოს შემოსავლის მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს.

მომსახურებებს შორის, ტურიზმისა და მოგზაურობის ინდუსტრია ერთ-ერთი სწრაფად აღდგენადი სექტორია. მოგზაურობისა და ტურიზმის მსოფლიო საბჭოს (WTTC) მონაცემების მიხედვით, 2021 წელს აღნიშნული დარგის კონტრიბუციამ მთლიან მშპ-ში 5.8 ტრილიონი აშშ დოლარი შეადგინა (ზრდა წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შეადგინა 21.7%) და ხელი შეუწყო 289 მლნ სამუშაო ადგილის შექმნას. მისი პირდაპირი და გვერდითი ეფექტების მხედველობაში მიღებით აღნიშნული სექტორის წვლილი მსოფლიო ეკონომიკის განვითარებაში შემდეგია: მსოფლიოს მშპ-ის 6.1% და ერთი ადგილი ყოველი 11 სამუშაო ადგილიდან (ტურიზმის სტატისტიკა, 2021).

გასული წლების კოვიდ-პანდემიამ უდუდესი დარტყმა მიაყენა ტურისტულ ბიზნესს. ფაქტობრივად აღარ იყო მოთხოვნა ტურისტულ სააგენტოებზე, სატრანსპორტო კომპანიებზე, მინიმუმამდე დავიდა კვების ობიექტების, განთავსების საშუალებების და მსგავსი პროფილის ბიზნესის მომხმარებელთა რიცხოვნობა. ფინანსური პრობლემების გადასაჭრელად საჭირო გახდა ხარჯების ოპტიმიზაცია, თანამშრომლების დათხოვნა ან მათი ხელფასების შემცირება. მსოფლიო ტურიზმის

ორგანიზაციის (UNWTO) მონაცემების მიხედვით, 100-დან 120 მილიონამდე სამუშაო ადგილი საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა, მაშინ როდესაც 2019 წელს ტურიზმში დასაქმებულთა რიცხვი 330 მლნ-ს აღწევდა (United Nations, 2020). მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენებმა საქართველოს ეკონომიკური განვითარება მნიშვნელოვნად შეაფერხა.

ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის სტატისტიკის თანახმად, პანდემიის დასრულების შემდგომ, 2022 წლის ივლისში საქართველოში ჩამოვიდა 718,401 საერთაშორისო მოგზაური. ეს რიცხვი გაზრდილია 2021 წლის ივლისის თვესთან შედარებით 177%-ით, ხოლო 2019 წლის ივლისთან შედარებით, ტურისტული ვიზიტები აღდგენილია 80.6%-ით. 2022 წლის პირველ 7 თვეში საერთაშორისო ტურისტული ვიზიტების რაოდენობამ 1,668,983 შეადგინა, რაც 162%-ით არის გაზრდილი გასული წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით (ტურიზმის სტატისტიკა, 2022).

ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის ინფორმაციის მიხედვით, 2022 წელს საერთაშორისო მოგზაურობიდან საქართველომ 3.5 მილიარდი დოლარის შემოსავალი მიიღო. მათივე განცხადებით, 2022 წელს მოგზაურობიდან მიღებულმა შემოსავალმა 2019 წლის მაჩვენებელს გადააჭარბა და დაფიქსირდა რეკორდული მაჩვენებელი 3 516 634 479 აშშ დოლარი, რაც 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებლის აღდგენაა 107.6%-ით.

საქსტატის მონაცემებით, 2022 წელს, საქართველოს ტერიტორიაზე საერთაშორისო არარეზიდენტი მოგზაურების 5.4 მლნ. შემოსვლა დაფიქსირდა, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე 2.9-ჯერ მეტია. ვიზიტების უმეტესობა (57.2%) რეგიონულ დონეზე თბილისში განხორციელდა, შემ-

დეგ მოდის აჭარა (45.1%) და მცხეთა-მთიანეთი (19%). დანარჩენი რეგიონებიდან ყველაზე მეტი ვიზიტი განხორციელდა ქვემო ქართლში - 7.9%, სამცხე-ჯავახეთში - 7.7%, იმერეთსა - 7.5% და კახეთში - 5.8% (საერთაშორისო ვიზიტორები...2022).

აღნიშნული კიდევ ერთხელ მეტყველებს იმაზე, რომ საქართველო მიმზიდველი ქვეყანაა ტურისტებისათვის სხვადასხვა მიმართულებით და არსებული ფასებით. სწორედ ამიტომ ფიქსირდება ყოველწლიურად შემოსული ტურისტების მზარდი რაოდენობა, რაც ქვეყნის ეკონომიკის მასტიმულირებელია.

საქართველოში, ტურისტული ბიზნესის განსავითარებლად პანდემიისა და მის შემდგომ პერიოდში სახელმწიფოს მხრიდან საჭირო გახდა სისტემური მიდგომის შემუშავება. აღსანიშნავია, რომ ხელისუფლებამ ამ მიმართულებით გარკვეული მხარდაჭერა გამოხატა და მოახდინა ფიზიკურ და იურიდიულ პირთათვის აღებული სესხების გადავადება, რიგი კომპანიების გადასახადებისაგან გათავისუფლება, გარკვეული შეღავათების დაწესება ა.შ. (Chikhadze..., 2021:112)

თავის მხრივ, ტურიზმის ეროვნულმა ადმინისტრაციამ განახორციელა შემდეგი აქტივობები: კერძო სექტორის მხარდაჭერა და ტრენინგები ოპერირების ადაპტირების მიმართულებით, კომუნიკაცია კერძო სექტორებთან, რეკომენდაციები და სამომავლო მოქმედებების დაგეგმვა, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავება.

ტურიზმის განვითარებაში დიდი წვლილი შეიტანა ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის პროექტმა “იმუშავე საქართველოდან“, რომელიც გულისხმობდა საქართველოში დისტანციურად მუშაობის სურვილის მქონე უცხო ქვეყნის მაღალანაზღაურებად მოქალაქეების საქართვე-

ლოში მასპინძლობას.

ამ პროექტმა ხელი შეუწყო საქართველოში უფრო მეტად მხარჯველუნარიანი ტურისტების შემოსვლას და რაც ძალიან მნიშვნელოვანია, ამით გაიზარდა მოგზაურების სტატისტიკურად დარჩენის პერიოდი საქართველოში, ვიდრე იყო გასულ წლებში.

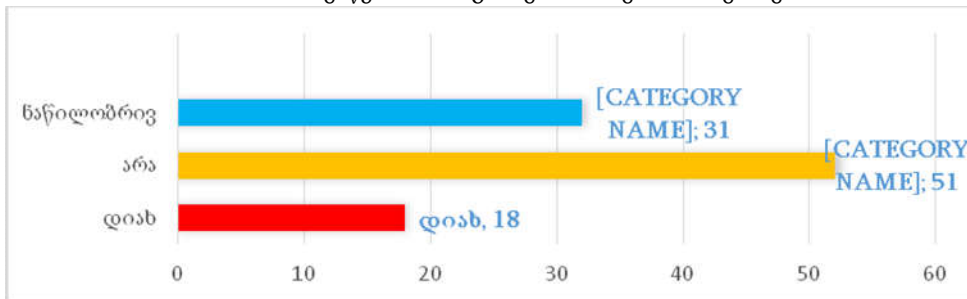
საქართველოს ბევრი რამის შეთავაზება შეუძლია ვიზიტორებისთვის: მრავალფეროვანი ლანდშაფტი, თვალწარმტაცი ბუნება, მთის ხეობა, შავი ზღვის სუბტროპიკული ზონა, მდინარეები და ჩანჩქერები, კლდეში ნაკვეთი ქალაქები, კურორტები და ისტორიული ძეგლები, ტრადიციული ქართული სტუმართმოყვარეობა, სამზარეულო და ა.შ. სწორედ ამ მრავალფეროვნებით არის საქართველო მიმზიდველი უცხოელი ტურისტებისთვის (აფხაზიშვილი, 2021)

სახელმწიფო პროგრამა, „აწარმოე საქართველოში“ დიდ სტიმულს აძლევს იმ ადამიანებს, რომლებიც სასტუმრო ბიზნესით არიან დაინტერესებულნი და აშენებენ ახალ სასტუმროს საქართველოს რეგიონებში, (თბილისისა და ბათუმის გარდა), ასევე ახდენენ არსებული ინფრასტრუქტურის მოწესრიგებას. სახელმწიფო სთავაზობს გარკვეულ პირობებს ბიზნესის განსახორციელებლად და ამ პირობების გაკმაყოფილების შემთხვევაში დაინტერესებულ ადამიანებს თანადაფინანსებით სახელმწიფო უფინანსებს ბიზნეს იდეებს.

ასეთი პროგრამების მიზანია ქვეყანაში ტურისტული სეგმენტის (ტურიზმის და ტურიზმთან დაკავშირებული მომსახურების) პოპულარიზაცია, განვითარება, გაფართოება, მომსახურების სერვისის განვითარება, ფინანსური მხარდაჭერა.

დიაგრამა 1

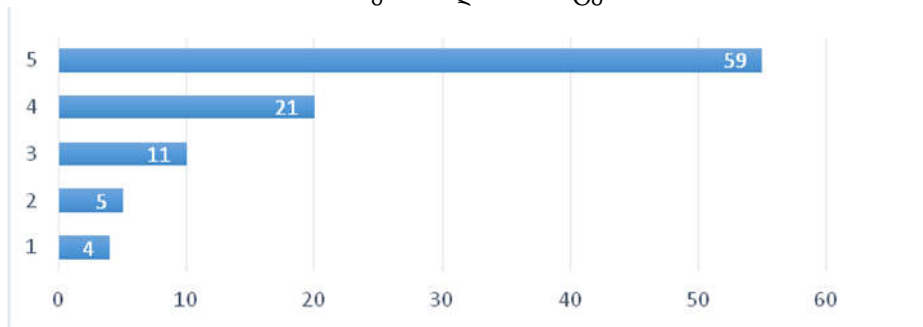
გაქვთ თუ არა ინფორმაცია სახელმწიფოს მხრიდან ტურისტულ სექტორების ბიზნესისათვის ხელშემწყობი პროგრამების არსებობის შესახებ

წყარო: საკუთარი კვლევის ფარგლებში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგები, 2023.

დიაგრამა 2

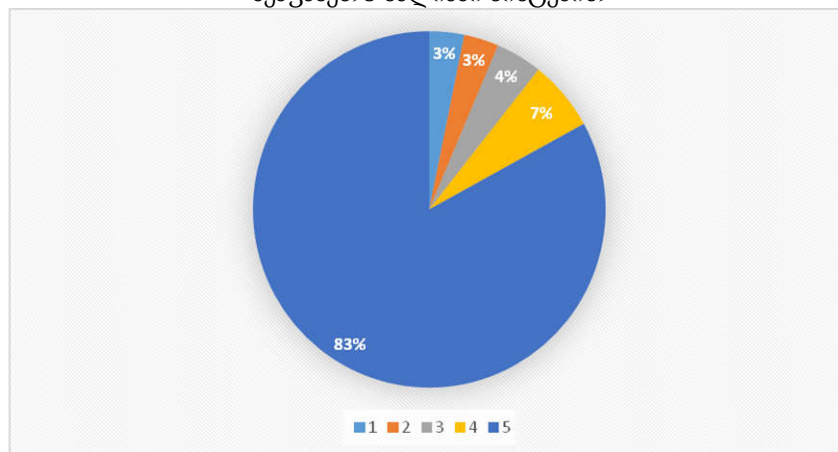
თქვენი აზრით რამდენად არის საქართველოში ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები? შეაფასეთ 5 ბალიანი სისტემით

წყარო: საკუთარი კვლევის ფარგლებში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგები, 2023.

დიაგრამა 3

თქვენი აზრით, ხელი უნდა შეუწყოს თუ არა სახელმწიფომ ტურისტულ ბიზნესს განვითარებაში? შეაფასეთ 5 ბალიანი სისტემით

წყარო: საკუთარი კვლევის ფარგლებში ჩატარებული გამოკითხვის შედეგები, 2023.

სტატის მომზადებისას, კვლევის ფარგლებში ჩავატარეთ შერჩევითი გამოკითხვა იმ მიზნით, რომ გაგვეჩვენა, რამდენად მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს ჩართულობა

ტურისტული ბიზნესის ხელშესაწყობად და რამდენად ინფორმირებულია საზოგადოება სახელმწიფოს მხრიდან ტურისტული ბიზნესის მხარდამჭერი ღონისძიებების

- 3%96%E1%83%90%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98-2022.pdf (გადამოწმებულია 3.11.2023)
5. აფხაზიშვილი მ., (2021) ტურიზმი და მისი გავლენა ეკონომიკაზე. საქართველოს ეკონომიკა, 20.07.2021. <https://geoeconomics.ge/?p=13699> (გადამოწმებულია 3.11.2023)
6. Chikhladze N., Chikhladze L., Rusadze N., Challenges of Economic Activities of Cities in the Context of the Covid-19 Pandemic. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 2021, vol. 15, #1 : 110-116. <http://science.org.ge/bnas/vol-15-1.html>

THE ROLE OF THE STATE IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM BUSINESS

Goderdzi Shanidze

Doctor of Business and Management, Associate Professor,
Kutaisi University, Akaki Tsereteli State University
Goderdzi.shanidze@unik.edu.ge

KEY WORDS: tourism business; tourist flows; tourist potential; attracting tourists.

J.E.L. classification: M21, Z38

DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2023.26.09>

For citation: Shanidze G., (2023) The role of the state in the development of tourism business (in Georgian). Economic Profile, Vol. 18, 2(26), p. 77-84. DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2023.26.09>

Summary

Tourism business in Georgia is a means of stimulating the country's economy, it creates additional jobs, develops small businesses, is an important source of income for other business sectors, promotes the sale of products produced and imported in the country, and therefore, as in other countries, this sector is an important source of state income in Georgia.

According to the information spread by the National Tourism Administration, in 2022, Georgia received 3.5 billion dollars in income from international travel. According to their own statement, the income received from travel in 2022 exceeded the figure of 2019 and showed a record figure of 3,516,634,479 USD, which is a recovery of the similar figure of 2019 by 107.6%.

According to the data of the National Statistical Service of Georgia, in 2022, 5.4 million international non-residents travelled to Georgia, which is 2.9 times higher than the previous year. Most of the visits were made in Tbilisi at the regional level, 57.2%, followed by Adjara with 45.1% and Mtskheta-Mtianeti with 19%. From the rest of the regions, the most visits were made to Kvemo Kartli 7.9%, Samtskhe-Javakheti 7.7%, Imereti 7.5% and Kakheti 5.8%.

In Georgia, in order to develop the tourism business during the pandemic and post pandemic period, it was necessary for the state to develop a systematic approach. It is worth noting that the government has shown some support in this direction and carried out the postponement of loans taken by individuals and legal entities, exempting a number of companies from taxes and establishing certain benefits, etc. The National Tourism Administration, in its turn, implemented the following activities: support of the private sector and trainings in the direction of adaptation of operations, communication with private sectors, recommendations and planning of future actions, deepening of international cooperation.

The project "Work from Georgia" of the National

Tourism Administration made a great contribution to the development of tourism, which meant hosting highly paid citizens of foreign countries who wish to work remotely in Georgia.

This project contributed to the entry of more affluent tourists to Georgia, and what is very important, it increased the statistical stay period of travelers in Georgia compared to previous years.

Tourism, like other economic sectors, needs the establishment of appropriate state policies and state support, both at the local, regional and national levels, for stable development.

The development of tourism business in Georgia and the growth of incomes from this field were caused by the recognition of tourism as a priority area of the country's economy.

For a country that actually has tourism potential and possesses certain competitive advantages, tourism should be one of the main pillars and priority areas of the country's development strategy. Our country really has this potential, and with the support of the state, the tourism business will become more competitive throughout the region.

Conclusions

1. The state should make the population more informed about the existence of state programs promoting tourism business, so that interested people can get involved in it if they wish.
2. The state should actively take care of the arrangement of destinations and infrastructure.
3. The more the demand of foreign tourists based on the increased tourist flows will be satisfied with local products, the more stimulating it will be for the economy of our country.
4. Involvement of the state in the development of tourism business is undoubtedly necessary.
5. The development of tourism business can make a significant contribution to the solution of the country's unemployment problem and the stability of the exchange rate of the lari.

References

1. Statistical review of Georgian tourism 2021. National Tourism Administration of Georgia. URL: https://gnta.ge/wp-content/uploads/2022/10/2021_GEO.pdf (verified on 3.11.2023)
2. UN. The Sustainable Development Goals Report 2020. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/> (verified 3.11.2023)
3. Tourism in Georgia in 2022 <https://netgazeti.ge/news/624737/> (verified on November 3, 2023)
4. International visitors to Georgia. National Tourism Administration of Georgia 2022 <https://gnta.ge/wp-content/uploads/2023/06/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%9D%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%9D%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%92%E1%83%96%E1%83%90%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98-2022.pdf> (verified on 3.11.2023)
5. Abkhazishvili M., (2021) Tourism and its impact on the economy. *Economy of Georgia*, 20.07.2021. <https://geoeconomics.ge/?p=13699> (verified on 3.11.2023);
6. Chikhladze N., Chikhladze L., Rusadze N., Challenges of Economic Activities of Cities in the Context of the Covid-19 Pandemic. *Bulletin of the Georgian National Academy of Sciences*, 2021, vol. 15, #1 : 110-116. <http://science.org.ge/bnas/vol-15-1.html>